

Selectie van sporen moet leiden tot afname doorlooptijden DNA-onderzoek

Steeds meer halen uit steeds minder

In het CAP-project werken het NFI en de technische reches van zeven regio's samen om het aantal aan het NFI aangeboden sporen terug te brengen. Het doel is de doorlooptijden bij het NFI binnen de perken te houden, door alleen de beste sporen te selecteren.

Rechercheurs die bezig zijn met een onderzoek en sporen opsturen naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) voor DNA-onderzoek willen snel resultaat zien. Soms ontstaat er onbegrip bij rechercheurs als de resultaten lang op zich laten wachten. 'In sommige zaken komt het inderdaad voor dat de doorlooptijden lang zijn, maar de medewerkers van het NFI doen absoluut hun best om daar verbetering in te brengen', zegt Theo Veltman, projectdirecteur Biologie van het NFI, daarop.

Een van de initiatieven om deze verbetering te bereiken is de start van het 'Criteria Aanbod Processen'-project (CAP). Vanaf januari van dit jaar bieden rechercheurs van zeven regio's per aanvraag een maximum aantal sporen aan bij het NFI. Het doel van het project is om per aanvraag de doorlooptijden van DNA-onderzoeken te verkorten, door alleen de beste sporen te leveren.

Het belang van bewijs uit DNA-onderzoek is de laatste jaren sterk toegenomen. 'Steeds meer halen uit steeds minder' is niet voor niets een van de motto's van het NFI. Het succes van het gebruik van DNA-sporen in de opsporing heeft echter ook een keerzijde. Naar aanleiding van de toename van onderzoeksmogelijkheden sturen de rechercheurs steeds meer stukken van overtuiging (SVO's) op naar het NFI. Op basis van de eerste vier maanden van 2004 verwacht het laboratorium 14.000 aanvragen voor DNA-onderzoek, terwijl het in 2003 nog om 9000 aanvragen ging. Deze toename wordt onder meer veroorzaakt door de toename van het aantal bevolkings-

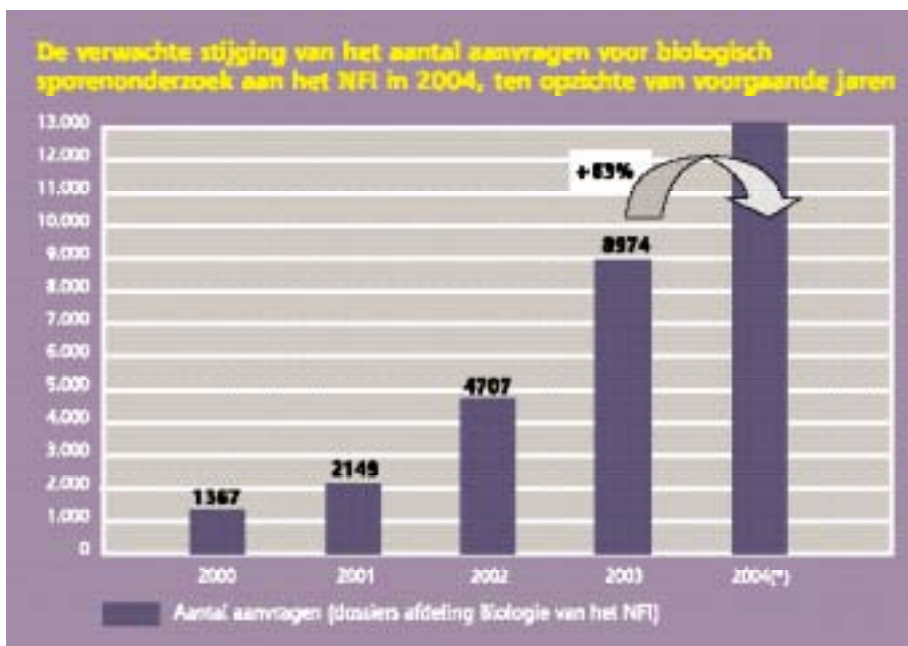
onderzoeken (Grootschalige DNA-afname onder een groep burgers op vrijwillige basis; zie bijvoorbeeld de moord op de weduwe Van Offeren, ook wel het wandelvrouwtje genoemd; red.) De toename is ook het gevolg van de stijging in het aantal aanvragen voor algemene opsporingszaken, net als onderzoeken in de zogenoemde *High Volume Crime*-zaken. Daarnaast gaat de uitvoering van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden in de tweede helft van dit jaar veel werk opleveren. Midden in deze hectiek verhuist het NFI in oktober 2004 ook nog eens naar een nieuwe locatie.

Geen sinecure

'Het is waar dat we achter de snelle toename van DNA-onderzoeken aanhollen', beaamt Veltman van het NFI. 'Om aan die onderzoeksuitdaging tegemoet te komen zijn er diverse maatregelen genomen, waaronder het doorvoeren van een capaciteitsvergroting en de uitvoering van het CAP-project. Dit jaar werft het NFI vijftien medewerkers voor de afdeling Biologie en de verwachting is dat ook volgend jaar mensen worden aangenomen.' Veltman over het personeelsbeleid: 'Op een sterkte van vijftig medewerkers vijftien nieuwe mensen aannemen is geen sinecure. Niet alleen moeten zij worden ingewerkt en begeleid, het duurt ook even voordat ze deskundig zijn.' Het NFI verwacht op basis van cijfers over de eerste vier maanden van 2004 dat ze dertien procent meer eindrapporten DNA-onderzoek zal behandelen en 33 procent meer eindrapporten volumecriminaliteit. 'Naast verbetering van de kwaliteit

van de aangeboden sporen en de capaciteitsuitbreiding, verbeteren we ook ons proceswerk', licht Veltman toe. 'Hierbij valt te denken aan het inzetten van onderzoeksrobots, maar ook aan verbetering van onze telefonische bereikbaarheid voor rechercheurs en de mogelijkheid om rechercheurs een voorlopig resultaat te geven van DNA-onderzoek, al voordat een zaak helemaal is afgerond.'

In het CAP-project heeft het NFI de delicten onderverdeeld in drie groepen en voor elk van deze groepen heeft ze een maximum gesteld voor het insturen van SVO's voor biologisch onderzoek. 'De onderverdeling is gebaseerd op richtlijnen die het College van pro-

cureurs-generaal een aantal jaren geleden heeft vastgesteld', zegt Harry Janssen, projectleider CAP. Het NFI benaderde eind vorig jaar een aantal regio's om mee te doen aan het project. Ze probeerden daarbij een mix van regio's te nemen, om zo tot een representatief beeld te komen.

Goede kans

Onderdeel van het CAP-project is dat technisch rechercheurs een beperkter aantal sporen moeten selecteren voor DNA-onderzoek. Technisch rechercheur Ben Plasman van de politieregio Drenthe nam aan het project deel. 'Alle sporen die voor onderzoek naar het NFI moeten, gaan bij ons via een centraal punt. In de regio Drenthe werken we met dertien mensen en het lijkt me niet zinvol dat iedereen steeds het wiel opnieuw moet uitvinden.' De problemen bij het selecteren van de sporen blijken mee te vallen. Tot nu toe was het slechts vier keer noodzakelijk om een forensisch intakegesprek te organiseren, omdat de selectie moeilijk of onmogelijk was. Mocht het simpelweg noodzakelijk zijn om een groter aantal sporen in te sturen dan volgens de criteria is voorgeschreven, dan kunnen TR en het NFI beslissen deze criteria te overschrijden. Voor de technische recherche is het dus van belang dat de sporen die zij opsturen een goede kans hebben op resultaat. Plasman: 'Voorheen dacht ik bijvoorbeeld dat het opsturen van latex handschoenen voor DNA-onderzoek best kansrijk was. Dat bleek dus helemaal niet het geval te zijn.'

Het NFI krijgt in het project veel aanvragen binnen voor onderzoek naar contactsporen, terwijl inmiddels wel duidelijk is dat zichtbare sporen zoals bloed, speeksel en sperma meer profielen opleveren (contactsporen zijn aanraak- of greepsporen waarbij celmateriaal van de huid achterblijft op voorwerpen of individuen; red.).

Bloedsporen hebben een succespercentage van meer dan tachtig procent. Bij speeksel is dat ongeveer 75 procent. Bij sperma is dit moeilijk te bepalen, omdat er vaak sprake is van een mengprofiel (Als DNA-materiaal van meer dan één individu zich heeft vermengd; red).

Het NFI is een onderzoek gestart naar de effectiviteit van het DNA-onderzoek bij contactsporen. NFI-onderzoeker Tanja de Blaey: 'Het is een meer wetenschappelijk gezichtspunt in het project. In de internationale opsporing is nog weinig onderzoek gedaan naar het fenomeen van contactsporen. Er zijn nog geen standaardprocedures voor het veiligstellen van contactsporen voor laboratoriumonderzoek. De kwaliteit van dit type sporen kan niet worden beoordeeld, net zomin als de verschillen in resultaten tussen contactsporen en zichtbare sporen. Zo op het blote oog lijken de contactsporen minder effectief. Dit vermoeden baseren we op de vele zaaksonderzoeken die we tot nu toe hebben uitgevoerd. Maar deze veronderstelling kan echter nog niet met gecontroleerde wetenschappelijke onderzoeksmethoden worden gestaafd.'

Prioriteiten van het NFI bij DNA-onderzoek

Prioriteit 1 en 2

Bij zaken met een maximumstraf van twaalf jaar of meer mogen bij een aanvraag maximaal vijf Stukken van Overtuiging (SVO's) voor DNA-onderzoek aan het NFI worden aangeboden. Bij zedendelicten geldt de zedenset als één SVO. Is er sprake van contactsporen, dan doet het NFI de bemonstering en veiligstelling zelf. Is het voor het onderzoek wenselijk om de limiet te overschrijden, dan volgt overleg in de vorm van een forensisch intakegesprek.

Prioriteit 3 en 4

Bij een gevangenisstraf van zes tot twaalf jaar kunnen rechercheurs per aanvraag maximaal drie SVO's aanbieden. Ook hier doet het NFI de bemonstering en veiligstelling van contactsporen zelf. Is er geen verdachte (prioriteit 4), dan conserveert het NFI de contactsporen en voert ze pas DNA-onderzoek uit als een referentiemonster van een verdachte beschikbaar komt. Per aanvraag mag de recherche maximaal tien referentiemonsters van verdachten en/of getuigen aanbieden.

Prioriteit 5 en 6

Bij een gevangenisstraf van minder dan zes jaar mogen per aanvraag maximaal twee SVO's worden aangeboden. Het NFI doet alleen onderzoek naar zichtbare biologische sporen, zoals bloed-, sperma- en speekselsporen. Ook hier geldt een maximum van tien referentiemonsters.

Bron: 'Aanwijzing Prioritering DNA-onderzoeken' van het College van procureurs-generaal.

De prioritering is gebaseerd op twee criteria: de maximale strafmaat en of een verdachte in hechtenis zit.

Om de ingezonden CAP-sporen goed te kunnen behandelen heeft het NFI een apart werkproces ingericht. De Blaey heeft de taak het project inhoudelijk aan te sturen. Gemiddeld is er eens in de zes weken overleg tussen het NFI en de contactpersonen van de technische rechercheafdelingen. Ben Plasman vindt het contact nuttig: 'Door het regelmatige overleg ontstaat meer inzicht in de wederzijdse werkprocessen. Dit leidt tot begrip voor de problemen en belangen van de partijen.' Plasman vindt desondanks dat nog niet alles perfect loopt. 'Wij zouden graag zien dat het NFI de resultaten tussentijds terugkoppelt.' Vooral bij grotere onderzoeken kan een tussentijds resultaat volgens Plasman belangrijk zijn. 'We kunnen wel naar het NFI gaan bellen, maar als heel Nederland dat doet hebben de twee verantwoordelijke medewerkers van het instituut er een dagtaak bij. Dat komt de doorlooptijd weer niet ten goede. Het terugkoppelen hoeft niet ingewikkeld te zijn. Een korte fax met daarop de informatie kan voldoende zijn.' Ondanks de kritische kanttekeningen merkt Plasman op dat het project nu al zijn vruchten begint af te werpen: 'De doorloop-snelheid van CAP-zaken ligt nu ongeveer op acht á twaalf weken, terwijl we voorheen soms wel twintig weken moesten wachten.' De Blaey merkt op dat de cijfers enigszins geflatteerd zijn, omdat er NFI-medewerkers speciaal zijn vrijgemaakt om CAP-zaken te verwerken. 'In september gaan we alle bevindingen kritisch bekijken. Vervolgens maken we een evaluatierapport. Het lijkt goed te gaan, maar nu al conclusies trekken zou voorbarig zijn.'

Voor meer informatie: Theo Veltman, hoofd afdeling Biologie NFI, telefoon 070 - 413 5756. ■